

Іщук Є. С.,
учениця 10 класу Відокремленого підрозділу “Науковий ліцей”
Державного університету “Житомирська політехніка”
Науковий керівник: **Гордійчук О. О.**,
кандидат філософських наук, доц.
Державний університет “Житомирська політехніка”

КРИЗА ЯК ФАКТОР ЗРОСТАННЯ ПОПУЛІЗМУ ТА ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Сучасні політичні процеси відбуваються у середовищі геополітичних змін та невизначеності, зростання конкуренції між державами, інформаційних війн, що стають все більш масштабними. У такій ситуації людям важко розібратися в складних подіях, тож вони шукають зрозумілі для них відповіді, частіше звертають увагу на емоційні й привабливі заяви політиків.

У кризові періоди значна частина суспільства підтримує саме харизматичних лідерів, що пропонують емоційні та прості відповіді на складні питання. Певною мірою саме через розчарування наявним станом речей та привабливості ілюзії, що ситуацію легко вирішити й контролювати, якщо обрати «правильного» лідера, набуває значного поширення популізм.

Популізм (від лат. *populus* – народ) є способом політичної комунікації та підходом до формування ідей, коли політики спеціально звертаються до потреб і настроїв «звичайних людей». Популісти часто підкреслюють, що виступають проти «еліти» або існуючих владних структур, які нібито діють у власних інтересах і не зважають на проблеми населення. Такі лідери чи рухи заявляють, що саме вони є справжніми представниками народу та захищають тих, хто відчувається обмеженим або проігнорованим системою [1, с. 572].

Популізм можна знайти в різні історичні періоди й у різних державах. Щоб зрозуміти, чому популізм виникає і поширюється, важливо враховувати історичні умови його появи, особливості конкретних регіонів і ті соціальні чи економічні проблеми, які стають підґрунтям для підтримки популістичних рухів у різних державах.

Цікаво, що популізм виникає в різних культурах і епохах, але завжди спирається на схожі механізми: протиставлення народу (звичайних громадян) та

еліти, прості рішення для складних проблем, сильну харизматичну постать лідера. Вивчення історичних прикладів показує, наскільки гнучким може бути популізм і як по-різному він впливає на політичні системи.

Криза є каталізатором для зростання популізму та збільшення популярності харизматичних лідерів. Невизначеність, страх і недовіра громадян до політичних інституцій створюють підґрунтя, на якому яскраві політичні постаті швидко здобувають популярність. Харизматичні лідери в умовах кризи часто отримують величезну підтримку, але їхні рішення зазвичай імпульсивні, надмірно емоційними. Це створює додаткові ризики не лише для певних держав, а й для міжнародної стабільності.

Орієнтуються на довгострокове бачення та прагнуть стабільності стратегічні лідери. Вони не виглядають привабливо для більшості виборців, але саме такі лідери є критично важливими для розвитку держав та міжнародної безпеки. Особливо в умовах криз.

Яскравим прикладом стратегічного лідера є Вінстон Черчилль. Його політичні рішення ґрунтувалися не на емоціях чи спробах сподобатися виборцям, а на довгостроковому баченні майбутнього держави. На відміну від популістів, Черчилль не приховував складності ситуації й не обіцяв швидких успіхів. У своїй знаменитій промові 13 травня 1940 року він заявив, що не може обіцяти британцям нічого окрім «крові, тяжкої праці, сліз і поту» [2]. Такий підхід продемонстрував його чесність і готовність мобілізувати націю не через емоційні гасла, а через реалістичне розуміння загроз.

Черчилль умів приймати складні та непопулярні рішення, розуміючи, що вони необхідні для довготривалої безпеки й стійкості держави. Його стратегічність проявлялась у здатності бачити ситуацію ширше, ніж короткострокові політичні вигоди, та у вмінні зберігати спокій під тиском кризи. Саме тому його лідерство вважається прикладом того, як продумана й чесна політика може стати опорою для держави навіть у найнебезпечніші моменти. І це гідний приклад для сучасних українських політичних діячів.

Отже, криза виступає потужним чинником для зростання популізму та популярності харизматичних лідерів, однак довіра до популістів та їх обрання на впливові посади створюють ризики як для окремих демократичних держав, так і для міжнародної стабільності. Імпульсивні, емоційні рішення часто замість вирішення навпаки збільшують суспільні проблеми, посилюють конфлікти, зменшують довіру до політичних інституцій. Ефективне управління в кризові періоди потребує довгострокового бачення, готовності приймати складні та непопулярні рішення і чесного відображення реальних загроз.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія політики і права (2024). За ред. В. П. Горбатенка, П. В. Мироненка. К.: видавництво Політія, 788 с.
2. Winston C. "Blood, Toil, Tears and Sweat". Speech in the House of Commons, 13 May 1940. Transcript. American Rhetoric. URL: https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/Winston_Churchill_-_Blood_Toil.pdf